

58 **שְׁנַאמְר** (יחזקאל כא כב) **וְנָם אָנִי אִכָּה כְּפִי אֶל כְּפִי וְהִנְחִיתִי הַמָּתִי**.
 59 **רְבִי נְתַן אֹמְרָה**, בשעה שהקדוש ברוך הוא מצטער, **אֲנִינָה** הוא
 60 **מְתַאֲנֵת**, ואנחה זו מרעידה את הארץ, ומצינו שהוא נאנח, **שְׁנַאמְר**
 61 (שם ה' א') **וְהִנְחִיתִי הַמָּתִי כִּם וְהִנְחִיתִי**, שאמר ה', שלאחר שאחריב
 62 את ירושלים, תעבור חמתי ואתחרט על הרעה שעשיתי להם, ואדם
 63 שכועס, כשהוא נאנח הוא שב מכעסו, ובכיבול אף אצל ה' כששב
 64 מכעסו, סימן הוא שנאנח קודם.
 65 **וְרַבְּנָן אָמְרֵי** – ואמוראים אחרים, בשעה שהקדוש ברוך הוא
 66 מצטער, הוא **בּוֹעֵט בְּרַקִּיעַ**, ובעיטה זו מרעידה את הארץ, ומצינו
 67 שהוא בועט ברקיע, **שְׁנַאמְר** (ירמיה כה ל) **הִיָּד בְּדַרְכֵיכִים יַעֲנֶה אֶל כָּל**
 68 **יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ**, שלאחר חורבן הבית, יתאבל ה' על ביתו, וידרוך ויבעט
 69 ברקיע, ויצעק אל יושבי הארץ כמו שדורכי ענבים צועקים לזרו זה
 70 את זה. **רַב אֲחָא פְּרִי עֵקֶב אָמַר**, בשעה שהקדוש ברוך הוא מצטער,
 71 הוא דוחק את רגליו תחת כפא הכבוד, ודחיקה זו מרעידה את
 72 הארץ, ומצינו שדחיקת רגליו תחת כסא הכבוד, מגעת לארץ,
 73 **שְׁנַאמְר** (ישעיה סו א) **בְּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הַדָּם רַגְלִי**,
 74 הרי שדוחק הקדוש ברוך הוא את רגליו תחת כסא הכבוד, ומגעת
 75 דחיקתו עד לארץ.
 76 שנינו במשנה (לעיל נד:) **וְעַל הַרְעָמִים וכו'** אומר ברוך שכחו וגבורתו
 77 מלא עולם. מבררת הגמרא: **מֵאֵי רְעָמִים** – מה הם הרעמים שנשנו
 78 במשנה שמברכים עליהם. משיבה הגמרא: **אָמַר שְׁמוּאֵל, עֲנִי**
 79 **בְּגִלְגָּלָא** – קול הנשמע כשעננים מתחככים זה בזה, **שְׁנַאמְר** (תהלים עו
 80 ט) **קוֹל רְעָמִים בְּגִלְגָּל הָאֵירוֹ בְּרַקִּים תִּבְלֵ רִגְזָה וְתִרְעַשׂ הָאָרֶץ**, הרי
 81 שקול הרעמים נוצר בגלגל. **וְרַבְּנָן אָמְרֵי** – ואמוראים אחרים אמרו,
 82 שקול הרעמים נוצר מענני **הַשָּׁפְכֵי מַיָּא לְהַדְרִי** – עננים השופכים
 83 מים זה לזה, **שְׁנַאמְר** (ירמיה י א') **לְקוֹל תִּתְּנוּ הַמּוֹן מִיָּם בְּשָׁמַיִם**,
 84 כלומר, שקול המים הניתנים בשמים, מפרסם את חכמת ה'
 85 והשגחתו, הרי שנתנית המים בשמים יוצרת קול. **רַב אֲחָא פְּרִי עֵקֶב**
 86 **אָמַר**, שקול הרעם נוצר מ**פְּרַקְא תְּקִיפָא דְבְּרִיק בְּעֵנְנָא** – ברק חזק
 87 של אש שמבזיק בעננים, **וְשִׁתְּרָא גְּזִיזֵי (דְּבִרְתָּא)** – ומשבר
 88 חתיכות של ברד, והקול של הברד הנשבר הוא הרעם.
 89 **רַב אֲשֵׁי אָמַר**, קול הרעמים נוצר מכך **הַעֲנִי תְּחִלְתֵּי מְחִלְתֵּי** –
 90 שהעננים חלולים קצת, **וְאֵתִי זִקְא וּמְנַשֵּׁב אֶפְסוּמִיחוּ** – ובאה רוח
 91 ונושבת על פיהם, ואז נשמע קול רעם, **וְדָמִי בְּזִיקָא עַל פּוּם דְּגִי** –
 92 והרי זה דומה לרוח הנושבת על פי חביות, שהיא משמעת קול.
 93 אומרת הגמרא: **וּמִסְתְּרָא** – ומסתבר לומר **פְּרַב אֲחָא פְּרִי עֵקֶב**,
 94 שקול הרעם הוא מברק המשבר חתיכות של ברד, שהרי אנו רואים,
 95 **דְּבְּרִיק פְּרַקָּא** – שתחילה מבריק הברק, **וּמְנַהֲמֵי עֲנֵי** – ואחר כך
 96 הומים העננים, כלומר שנשמע קול הרעם, **וְאֵתִי מְטָרָא** – ואחר כך
 97 בא מטר.
 98 שנינו במשנה (לעיל נד:) **וְעַל הַרוּחוֹת וכו'** אומר ברוך שכחו וגבורתו
 99 מלא עולם. מבררת הגמרא: **מֵאֵי רוּחוֹת** – על איזה רוחות שנינו
 100 במשנה שמברכים עליהם. משיבה הגמרא: **אָמַר אֲבִי, זַעְפָּא** – רוח
 101 הבאה בסופה.
 102 **וְאָמַר אֲבִי, גְּמִירֵי** – מקובל בידינו, **זַעְפָּא בְּלִילִיא לֹא תוּי** – שרוח
 103 הבאה בסופה, אינה באה בלילה. שואלת הגמרא: **וְהָא קָא תוּינָא**
 104 **דְּתוּי** – והרי אנו רואים סופה שבאה בלילה. משיבה הגמרא: **הָהוּא**
 105 **דְּאֵתְחִלְתֵּי בִּמְטָא** – מה שאנו רואים שבאה בלילה, הוא כשהתחילה
 106 כבר ביום. **וְאָמַר אֲבִי, גְּמִירֵי** – מקובל בידינו, **זַעְפָּא תְּרִתֵּי שְׁעֵי**
 107 **לֹא קָאֵי** – שאין סופה נמשכת שתי שעות, **לְקִיָּים בּוּזָה אֵת מָה שְׁנַאמְר**
 108 (נחם א ט) **לֹא תִקּוּם פְּעָמִים צָרָה**. שואלת הגמרא: **וְהָא קָא תוּינָא**
 109 **דְּקָאֵי** – והרי אנו רואים סופה שנמשכת שתי שעות. משיבה הגמרא:
 110 סופה שאנו רואים שנמשכת שתי שעות, היא באופן **דְּמַפְסִיק בִּינֵי**
 111 **בִּינֵי** – שהיתה הפסקה בין שתי השעות.
 112 שנינו במשנה (לעיל נד:) **וְעַל הַפְּרַקִּים אֹמְרָה בְּרוּךְ שִׁבְחֹהּ וְגִבּוּרְתָהּ**
 113 **מְלֵא עוֹלָם**. שואלת הגמרא: **מֵאֵי פְּרַקִּים** – מה הם הפרקים שנשנו
 114 במשנה שמברכים עליהם. משיבה הגמרא: **אָמַר רַבָּא, פְּרַקָּא** – ברק.

1 **בְּטָרְפָא דְּהָרִיף** – כדבר חסר שהיכו אותו בקורנס [פטיש], ועל ידי
 2 כך נתפשט ונסתם המקום החסר, וכיון שעיש היא מול שחסרים בו
 3 כוכבים, ודאי שהוא זנב הטלה.
 4 הגמרא מבארת את המשמעות שמול עיש נמצא זנב הטלה ונראה
 5 כרודף אחר ראש מול טלה. אומרת הגמרא: **וְהָא דְּאִזְלָא בְּתַרְהָ** –
 6 ומה שהולכת עיש אחר מול כימה, שהוא חלק ממול טלה, ונראית
 7 כרודפת אחריו, הוא משום **דְּאָמְרָה לָהּ** [עיש לכימה] **הָב לִי בְּנֵי** –
 8 החזיר לי את הכוכבים שלי שקבועים בך. שהכוכבים החסרים בעיש,
 9 קבועים בכימה מומן המבול, **שְׁפִשְׁעָה שְׁהַקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא בְּקִשׁ**
 10 **לְהִבְיָא מְבוּל לְעוֹלָם**, נטל שְׁנֵי כוכבים מבימה, ובכך נוצרו שני
 11 נקבים, שעל ידם **הִבְיָא מְבוּל לְעוֹלָם**, ובשְׁפִשְׁעָה לְסַתְמָה – וכשרצה
 12 הקדוש ברוך הוא למלאות את הנקבים שנוצרו כדי להפסיק את
 13 המבול, **נטל שְׁנֵי כוכבים מְעִישׁ וּסְתָמָה**.
 14 שואלת הגמרא: **וְלִיהָדֵר לָהּ** – מדוע לא החזיר ה' לכימה את שני
 15 הכוכבים שנטל ממנה, ולמה הוצרך לטול כוכבים מעיש כדי
 16 למלאותה. משיבה הגמרא: **אֵין הַפּוֹר מְתַמְלָא מְחוּלוֹתָו** – החופר
 17 בור, אם יחזור ויתן את העפר שהוציא מהבור לתוכו, לא יתמלא
 18 הבור בכך, ואף כאן, לא היה די בכוכבים של כימה כדי לחזור
 19 ולסתום את הנקבים שנוצרו. **אֵי נְמִי** – באופן אחר יש לומר, אֵין
 20 **קְטִיגוֹר נְעִשָׂה סְיִגוֹר** – אין המלמד חובה חוזר ומלמד זכות, ואותם
 21 הכוכבים שעל ידם בא המבול, בכלל 'קטיגור' הם, ואי אפשר שיעשו
 22 'סיגור', כלומר שיפסק המבול על ידם.
 23 שואלת הגמרא: **וְלִיהָדֵר לָהּ תְּרֵי בְּכַבֵּי אֲהָרִינֵי** – מדוע לא ברא ה'
 24 לכימה שני כוכבים חדשים, כדי למלאות את נקביה, ולמה נטל
 25 כוכבים מעיש. משיבה הגמרא: משום שנאמר (קהל א ט) **אֵין כָּל חֵדֶשׁ**
 26 **תַּחַת הַשָּׁמַיִם**, כלומר, שלא נעשתה שום בריה חדשה אחר שנברא
 27 העולם.
 28 **אָמַר רַב נְחֵמָן**, לעתיד לבוא עתיד הקדוש ברוך הוא **לְהַחְזִירֵן לָהּ**
 29 – להחזיר לעיש את הכוכבים שנטלו ממנה, **שְׁנַאמְר** (איוב לח א') **וְעִישׁ**
 30 **עַל בְּנֵי תַנְחֻם**, כלומר שעתידיה עיש להתנהל יחד עם כל הכוכבים
 31 שלה.
 32 שנינו במשנה (לעיל נד:) **וְעַל הַזְּעוּת וכו'** אומר ברוך שכחו וגבורתו
 33 מלא עולם. מבררת הגמרא: **מֵאֵי** – מה הם הזְּעוּת שנשנו במשנה.
 34 משיבה הגמרא: **אָמַר רַב קְטִינָא, גּוֹהָא** – רעידת הארץ.
 35 מספרת הגמרא: **רַב קְטִינָא הוּא קְאִוִּיל פְּאוּזְחָא** – היה מהלך בדרך,
 36 **כִּי מָטָא אֶפְתָּחָא דְבֵי אוּבָא טְמִיא** – כשהגיע ליד פתח הבית של
 37 בעל אוב העושה כישוף בעצמות מות, **נָגַח גּוֹהָא** – נודעוה הארץ
 38 מאד מאד, **אָמַר רַב קְטִינָא, מִי יַדַּע אוּבָא טְמִיא** – האם יודע המכשף
 39 בעל האוב, **הָאֵי גּוֹהָא מְהוּ** – איך באה רעידת הארץ הזאת. שמע
 40 המכשף את דבריו, **וְרָמָא לִיהָ קְלָא** – והרים את קולו וקרא, **קְטִינָא**
 41 **קְטִינָא, אָמַאי לֹא יַדְעָנָא** – מדוע סבור אתה שאיני יודע, **שְׁפִשְׁעָה**
 42 **שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זִכַּר אֵת בְּנֵי שְׁשִׁרוּיִים בְּצַעַר בֵּין אוּמּוֹת**
 43 **הָעוֹלָם, מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמַעוֹת לִים הַגְּדוֹל, וְקוֹלוֹ** [קול הדמעות]
 44 **נִשְׁמַע מִסּוּף הָעוֹלָם יַעַד סוּפּוֹ, וְתִינּוּ גּוֹהָא** – ומחמת קול זה
 45 מזדעזעת הארץ. **אָמַר רַב קְטִינָא, אוּבָא טְמִיא** – המכשף בעל
 46 האוב, **פְּדִיב הוּא** – שקרן הוא, **וּמִלִּילִיה פְּדִיבִין** – ואף הדברים שהוא
 47 אומר עכשיו שקרים הם, **דְּאֵי חָבִי** – שאם רעידת הארץ באה כמו
 48 שאמר, **גּוֹהָא גּוֹהָא מִיַּבְעֵי לִיה** – שני פעמים היה לארץ להזדעזע,
 49 מחמת שתי הדמעות. אומרת הגמרא: **וְלֹא הָיָא** – מה שאמר רב
 50 קטינא שדברי המכשף שקר הם, אין זה נכון, שבאמת **גּוֹהָא גּוֹהָא**
 51 **עָבִיד** – הארץ מזדעזעת שני פעמים, **וְהָאֵי דְלֹא אוּרִי לִיה** – ומה שלא
 52 הודה רב קטינא לדברי המכשף, הוא פִּי חִיבֵי **דְלֹא לִימְעֵי פּוֹלִי**
 53 **עַלְמָא אֲבַתְרִיה** – שלא יטעו כל האנשים לילך אחריו.
 54 הגמרא מביאה הסברים נוספים ממה באה רעידת הארץ: **וְרַב קְטִינָא**
 55 **דִּידִיה** [בעצמו] **אָמַר** לבאר ממה באה רעידת הארץ, שבשעה
 56 שהקדוש ברוך הוא מצטער, הוא **סוּפֵק בְּפִיו** [מחבר את כפות ידיו
 57 זו לזו], ומהקול היוצא מזדעזעת הארץ, ומצינו שסופק ה' את כפיו,

43 ראיית קשת, וְדָא מְבַרְךְ.
 44 מבררת הגמרא: מַאי מְבַרְךְ - מה היא נוסח הברכה שמברך על
 45 ראיית קשת. משיבה הגמרא: מברך בְּרוּךְ זֹכֵר הַפְּרִי, שזוכר הוא
 46 את הברית שנשבע לנח אחר המבול, שלא יחריב את העולם.
 47 בְּמַתְנֵיהּ תָּנָא - בבבביתא שנינו, רבי יִשְׁמְעֵאל בְּנוֹ שַׁל רַבִּי יוֹהָנָן
 48 בְּן בְּרוּקָא אָמַר, הרואה קשת מברך כך, נֶאֱמַר בְּבְרִיתוֹ וְקוּיִם
 49 בְּמֵאמְרוֹ, שנאמן הוא שלא לעבור על בריתו, ומקיים את מה שאמר
 50 שלא להחריב את העולם אף שרבו הרשעים. אָמַר רַב פַּפְא, הֲלֵכְךָ
 51 - מאחר שנאמרו שתי נוסחאות בברכה זו, נִמְרִינְהוּ לְתַרְוֵיהוּ - יש
 52 לנו לומר את שתי הנוסחאות, ולברך בְּרוּךְ זֹכֵר הַפְּרִי וְנֶאֱמַר
 53 בְּבְרִיתוֹ וְקוּיִם בְּמֵאמְרוֹ.
 54 שנינו במשנה (לעיל ג:): עַל הַתְּרִים וְעַל הַנְּבֻעוֹת וְעַל הַיָּמִים וְעַל
 55 הַנְּהָרוֹת וְעַל הַמַּדְבְּרוֹת אָמַר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. שואלת
 56 הגמרא: אָמַר כֵּל הֵיךְ דְּאָמְרֵךְ עַד הַשְּׁתָא - וכי כל הדברים שנשנו
 57 במשנה עד עתה (זיקין, זועות, רעמים, רוחות וברקים) שמברכים
 58 עליהם שכחו וגבורתו מלא עולם, לָאוּ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית נִינְהוּ - אינם
 59 דברים שנעשו במעשה בראשית, ומשום כך אין לברך עליהם עושה
 60 מעשה בראשית, וְהֵכְתִּיב - והרי נאמר (ירמיה ג: א) 'בְּרָקִים לְמִטְרָה
 61 עֹשֶׂה'. משיבה הגמרא: אָמַר אַבְי, בְּרוּךְ וְתֵי - אין לך להפסיק בין
 62 שני חלקי המשנה, אלא יש לשנות את כולם יחד, ועל כולם מברך
 63 אחת משתי ברכות, או שכחו וגבורתו מלא עולם, או עושה מעשה
 64 בראשית. רַבָּא אָמַר, הָתֵם - על כל השנויים במשנה עד כאן (זיקין,
 65 זועות, רעמים, רוחות וברקים), מְבַרְךְ תְּרִי - אחת משתי ברכות
 66 שהם בְּרוּךְ שִׁכְחוּ וגבורתו מלא עולם, וְעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, אבל
 67 הָתֵם - כאן, בהרים וגבעות וכו', עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית אִיבָא - ניתן
 68 לברך עליהם, אבל שִׁכְחוּ מֵאֵל עוֹלָם לִיבָא - אי אפשר לברך
 69 עליהם, שאינם נמצאים בכל מקום, אלא כל אחד ואחד במקומו.
 70 הגמרא מביאה דבר נוסף שמברכים עליו עושה מעשה בראשית:
 71 אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, הַרְוָא רַקִּיעַ בְּמַרְרָתָה - בצלילותה,
 72 כלומר שאין ענן מסתירה, אָמַר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה [מַעֲשֵׂה] בְּרֵאשִׁית,
 73 שכך נברא הרקיע, ורק אחר כך כיסוהו העבים. מבררת הגמרא:
 74 אִימְתִי מברכים ברכה זו, אָמַר אַבְי, מברך כן, כִּי אִתָּא מְטָרָא פּוּלִי
 75 לִילִיא - כשירד מטר כל הלילה, וּבְצַפְרָא אִתָּא אֶסְתָּנָא - ובבוקר
 76 באה רוח צפנית ופזורה את העננים וּמְלִילָא לָהּ לְשִׁמְיָא - וגילתה
 77 את השמים.
 78 אומרת הגמרא: וּפְלִיגִי - רבי יהושע בן לוי ואבבי חולקים על מה
 79 דְּאָמַר רַבְרַם בְּרַב פַּפְא אָמַר [-בשם] רַב חֲסִדָא, דְּאָמַר רַבְרַם בְּרַב
 80 פַּפְא אָמַר [-בשם] רַב חֲסִדָא, מִיּוֹם שִׁחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא נִרְאִית
 81 רַקִּיעַ בְּמַרְרָתָה - בצלילותה, שְׁנֵאמַר (ישעיה א: א) 'אֲלֵבִישׁ שָׁמַיִם
 82 קִדְרוֹת, וְיִשַׁן אֲשֵׁים בְּסוֹתָם', כלומר שיהיו השמים מכוסים ולא
 83 יראו בטהרתם, ורבי יהושע בן לוי ואבבי שאלו השמים ניתן לברך על
 84 ראיית השמים בטהרתה ודאי חולקים על דברי רב חסדא.

1 וְאָמַר רַבָּא, בְּרָקָא יְהִידְרָא - כשלא הבריק אלא פעם אחת, וּבְרָקָא
 2 חִידְרָא - ברק של אש לבנה, וּבְרָקָא יְרוּקָא - וברק של אש ירוקה,
 3 וְעַנְנֵי דְפִלְקוֹן בְּקִירוֹ מַעְרִבִית וְאִתְּרִין מִקְרָן דְרוּמִית - ועננים העולים
 4 בצד מערב ובאים מצד דרום, וְתַרְתִּי עַנְנֵי דְפִלְקוֹן תְּרָא לֵאפִי
 5 חֲבִירָתָה - ושני עננים שעולים אחד אל עבר חבירו ופוגעים זה בזה,
 6 פּוּלְהוּ קַשְׁיִין - כולם קשים הם, שאינם של ברכה. שואלת הגמרא:
 7 לְמַאי נְפָקָא מִינְהּ - לאיזה ענין חשוב הוא דבר זה שעל כן אמרו
 8 רבא. משיבה הגמרא: לְמַכְעֵי רַחְמֵי - שכשיבוא אחד מאלו, יש
 9 לבקש רחמים שלא יזיקו. אומרת הגמרא: וְהֵיךְ מִלִּי - ודברים אלו
 10 אינם אלא אם בא אחד מאלו הדברים פְּלִילִיא, אֲכַל אִם בָּאוּ בְּצַפְרָא
 11 - בבוקר, לִית בְּהוּ מַשְׁשָׂא - אין בהם ממשות.
 12 הגמרא מביאה שמועה בענין ענני בוקר: אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַב יִצְחָק,
 13 הֵיךְ עַנְנֵי דְצַפְרָא - אותם עננים הנראים בבוקר, לִית בְּהוּ מַשְׁשָׂא -
 14 אין בהם ממשות, שמתפורים מהר, דְּכֵתִיב (דחשע ו: ד) 'וְחִסְדְּכֶם בְּעַנְנֵי
 15 בְּקָרְ' וְגו', כלומר שכל טובתכם וגדלתכם אינה כלום, והרי היא
 16 כענן בוקר שאינו כלום. מקשה הגמרא: אָמַר לִיה רַב פַּפְא לְאַבְי,
 17 הָא אָמַרִי אִינְשֵׁי - והרי רגילים בני אדם לומר, בְּדַ מַפְתַּח כְּבִי
 18 מִימְרָא - אם כשפותחים את הדלת בבוקר יורד מטר, בְּרַב הָמְרָא - בן
 19 אדם שהוא חמר ההולך ממקום למקום למכור תבואה, מוּךְ שְׁנִידָךְ
 20 וְגַנְי - כפול את שקך תחתך ותישן עליו, ואל תלך אנה ואנה למכור
 21 תבואה, כיון שלא תמצא למכור את החיטים אלא בזול מחמת ריבוי
 22 הגשם שבודאי יבוא במשך כל היום. הרי שיש ממש בענני בוקר.
 23 מתרצה הגמרא: לֹא קַשְׁיָא, הָא דְקָטְרַב בְּעֵיבָא - מה שרגילים בני
 24 אדם לומר שגשם הבא בבוקר מורה שיבוא גשם כל היום, אין זה
 25 אלא כשנקשרו השמים בענן עב, שהוא מורה שיבוא גשם רב, וְהָא
 26 דְקָטְרַב בְּעַנְנֵי - ומה שאמר רבי שמואל בר יצחק, שענן בוקר אין בו
 27 ממשות, הוא כשנתקשרו השמים בענן קלוש.
 28 אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר [-בשם] רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, לֹא נִבְרָאוּ
 29 רַעְמִים, אִילָא כְּדִי לְפָשׁוּט עַקְמוּמִית שִׁבְלָב - ליישר את המחשבות
 30 העקומות שבלב, כלומר, שבא כדי להחריד את לבבות המינים
 31 שישבו בתשובה, שכן מצינו בפסוק, שעושה ה' שייראו בני האדם
 32 מלפניו, שְׁנֵאמַר (קהלת א: ט) 'וְהִאֲלֹהִים עוֹשֶׂה שִׁירָאוּ מִלְּפָנָיו'.
 33 הגמרא מביאה דבר נוסף שאמר רבי אלכסנדר בן רבי יהושע על לוי, לֹא נִבְרָאוּ
 34 לֵוִי, וְאָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר [-בשם] רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, הַרְוָא
 35 אֵת הַקֶּשֶׁת בְּעַנְנֵי, צִירָה שִׁיפּוֹל עַל פְּנֵיו, משום שהקשת היא כמראה
 36 כבוד ה', שְׁנֵאמַר (יחזקאל א: ח) 'בְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יְהִי בְּעַנְנֵי וְגו'
 37 ביום הגשם, כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה', וְאִרְאָה
 38 וְאִפְלַע עַל פְּנֵי וְאִשְׁמַע קוֹל מִדְּבַר'. אומרת הגמרא: לִימְתִי עֵלְהָ
 39 בְּמַעְרֵבָא - בני ארץ ישראל קיללו את העושים כדברי רבי יהושע בן
 40 לוי, מִשּׁוֹם דְּהִנּוּפַל עַל פְּנֵיו כְּשִׁהוּא רואה קשת, מְחִזֵּי בְּמֵאֵן דְּסָנִיד
 41 לְקַשְׁתָּא - נראה כמי שמתחווה לקשת. ואף שבני ארץ ישראל
 42 הקפידו על הרואה קשת ונופל על פניו, אֲכַל בְּרוּבֵי - לברך על

59 הארץ, עד שכשנפלת עליהם טיפה, יוצאת ובוטלת טיפה מהארץ
 60 כנגדה, ונראה כחתן היוצא לקראת כלה. וביררה שם הגמרא מאי
 61 מברכין – מה היא הברכה שאמר רבי אבהו [ואו הברייתא] שמברכים
 62 על הגשמים, ואמר רב יהודה, שאומרים, מודים אנחנו לך על כל
 63 טפה ומטפה שהורדת לנו. ורבי יוחנן מסיים פה הכי – רבי יוחנן
 64 אמר שיש להוסיף בסיום הברכה כך, ואילו פינו מלא שירה בים וכו'
 65 אין אנו מסיקין להודות לך ה' אלהינו, וממשיך עד וכל קומה
 66 לפניך תשתחווה, וחותם ברוך אתה ה' רוב ההודאות. הרי שאינו
 67 מברך ברכת הטוב והמטיב.
 68 קודם שמתרצת הגמרא את הקושיא, מבררת היא את דברי רבי
 69 יוחנן. שואלת הגמרא: וכי לשון הגון הוא לומר 'רוב ההודאות',
 70 שמשמע שמברכים אותו רק ברוב ההודאות ולא בכל ההודאות.
 71 משיבה הגמרא: אמר רבא, אימא – כך יש לך לומר בדברי רבי יוחנן,
 72 שחותם ברוך אתה ה' האל ההודאות, שמשמע שהוא האל של כל
 73 ההודאות. אמר רב פפא, הלכה – הואיל ונאמרו שני אופנים כיצד
 74 לחתום ברכה זו, נמרינהו לתרוניהו – יש לחתום בשניהם, ולומר
 75 כך, ברוך אתה ה' רוב ההודאות והאל ההודאות, שאז המשמעות
 76 של 'רוב ההודאות' היא, שברוך הוא בהודאות מרובות, והאל
 77 ההודאות' פירושו האל של כל ההודאות.
 78 חזרת הגמרא לקושיא מדברי המשנה, ואומרת, ואילא קשיא,
 79 שבמשנה שנינו שעל הגשמים מברך הטוב והמטיב, ואילו רב יהודה
 80 ורבי יוחנן אמרו שאומר מודים אנחנו לך וכו'. מתרצת הגמרא: לא
 81 קשיא, הא – מה שנינו במשנה שמברך הטוב והמטיב, הוא בדשמוע
 82 משמוע – שבשורוהו למחר שירדו גשמים בלילה שעבר, אבל הוא לא
 83 ראה את ירידת הגשמים, והא – ומה שאמרו רב יהודה ורבי יוחנן
 84 שאומר מודים אנחנו לך, הוא בדקוהו מחוץ – כשהוא בעצמו ראה
 85 שירידים גשמים.
 86 מקשה הגמרא: איך ניתן לומר שהמשנה מדברת בדשמוע משמוע
 87 שירדו גשמים, שאם כן, אף ירידת גשמים השנויה במשנתנו, היינו
 88 בשורות טובות, ותנן – וכבר שנינו במשנתנו בפירוש, שעל
 89 בשורות טובות אומר ברוך הַטוֹב וְהַמְטִיב, ולמה הוצרכה המשנה
 90 לפטר ולומר שגם על בשורת הגשמים מברך הטוב והמטיב. מתרצת
 91 הגמרא: אלא, אידי ואידי – בין דברי המשנה ובין דברי רב יהודה
 92 ורבי יוחנן נאמרו בקוהו מחוץ – כשרואה בעצמו את ירידת הגשמים,
 93 ולא קשיא, הא – מה שאמרו רב יהודה ורבי יוחנן שאומר מודים
 94 אנחנו לך, הוא בדאתא פורתא – כשירדו גשמים מועטים, והא –
 95 ומה שנינו במשנה שמברך הטוב והמטיב, הוא בדאתא טובא –
 96 כשירדו גשמים מרובים.
 97 ואכעית אימא – ואם תרצה תוכל ליישב זאת כך, הא והא – בין
 98 דברי המשנה ובין דברי רב יהודה ורבי יוחנן נאמרו כשראה בעצמו
 99 את ירידת הגשמים, ומדובר דאתא טובא – כשירדו גשמים מרובים,
 100 ולא קשיא, הא – מה שנינו במשנה שמברך הטוב והמטיב, הוא
 101 בדאית ליה ארעא – כשיש לו קרקע, שמברך על כך שהטיב לו, והא
 102 – ומה שאמרו רב יהודה ורבי יוחנן שאומר מודים אנחנו לך, הוא
 103 בדלית ליה ארעא – כשאין לו קרקע.
 104 מקשה הגמרא: אית ליה ארעא – וכי אם יש לו קרקע ברכת הַטוֹב
 105 וְהַמְטִיב הוא מברך, והא (תנן) [תניא] – והרי שנינו בברייתא, פנה
 106 בית חדש וקנה בלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו
 107 לזמן הזה, ואם הבית או הכלים הם שלו ושל אחרים בשותפות,
 108 אומר הַטוֹב וְהַמְטִיב, ואם כן ביש לו קרקע, יש לו לברך שהחיינו,
 109 כשם שבבניית בית שהוא רק שלו מברך שהחיינו ולא הטוב והמטיב.
 110 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – מה שהוא מברך הטוב והמטיב על
 111 ירידת גשמים כשיש לו קרקע, הוא משום דאית ליה שותפות – שיש
 112 עוד אנשים ששותפים עמו בטובה זו, שהרי היא טובה לכל מי שיש
 113 לו קרקע. והא – ומה שבנה בית חדש מברך שהחיינו, הוא משום
 114 דלית ליה שותפות – שאין עוד אנשים ששותפים עמו בטובה זו.
 115 הגמרא מביאה ראייה לתירוץ זה: והתניא – וכן שנינו בברייתא, קצרו
 116 [כללו] של דבר, על שלו – על טובה שאינה טובה אלא לו, הוא

1 הגמרא מביאה עוד דברים שמברכים על ראייתם עושה מעשה
 2 בראשית: תנו רבנן בברייתא, הוואה תמא בתקופתה – במקום שבו
 3 התחילה להקיף את העולם, שהוא מקום תלייתה ברקיע בששת ימי
 4 בראשית, או הוואה לנגה פגבורתה – במקום תלייתה ברקיע בששת
 5 ימי בראשית, ובקבבים – וחמשת כוכבי לכת, כשהם עומדים
 6 במסילותם – במקום שבו היו בתחילת הבריאה, ומגלות בסדרן –
 7 כסדר שהיו בתחילת בריאתם, אומר ברוך עושה בראשית.
 8 שואלת הגמרא: ואימת הוי – ומתי הוא הזמן שעומדת החמה במקום
 9 שבו נתלתה ברקיע בששת ימי בראשית. משיבה הגמרא: אמר אבאי,
 10 זמן זה הוא בכל עשרין ותמני שנין – עשרים ושמונה שנים,
 11 כשמסיימת החמה את סדר הילוכה, ותרד – ושוב מתחיל מהזור של
 12 הילוך החמה, ונפלה תקופת ניסן בשפתאי באורתא דתלת נהי
 13 ארבע – ותחילת תקופת ניסן נופלת בתחילת הלילה שאחר יום
 14 שלישי בשבוע, שהוא ליל יום רביעי, שהשעה הראשונה של ליל
 15 רביעי נקראת שבתאי. והוואה את החמה ביום רביעי בבוקר, מברך.
 16 שנינו במשנה (לעיל ד.ד.) רבי יהודה אומר הוואה את הים וכו' הגדול
 17 אומר ברוך שעשה את הים הגדול, בזמן שרואהו לפרקים. מבררת
 18 הגמרא: עד כמה, כלומר כמה זמן צריך לעבור מראייה לראייה, כדי
 19 שיחשב שרואה אותו לפרקים. משיבה הגמרא: אמר רמי בר
 20 אמר [בשם] רבי יצחק, עד שלשים יום, כלומר שאם לא ראה את
 21 הים הגדול שלשים יום, ולאחר מכן רואהו, מברך.
 22 הגמרא מביאה שמועה נוספת בענין ברכת הראייה שאמר רמי בר
 23 אבא בשם רבי יצחק: ואמר רמי בר אבא אמר [בשם] רבי יצחק,
 24 הוואה את נהר פרת אנשרא דבבל – בחלקו העובר מהגשר הנקרא
 25 גשרא דבבל ולצד מעלה, אומר ברוך עושה מעשה בראשית, כדן
 26 הוואה נהרות שמבואר במשנתנו (ש), שמקובל בידם, שחלק הנדר
 27 שמן הגשר ולמעלה, לא השתנה הילוכו מבריאת העולם. אבל על
 28 חלקו שמגשר ולצד מטה, אין מברכים עליו, כיון ששם שינו בני
 29 אדם את מקום הילוכו, ואין בראייתו ראיית מעשה בראשית. אומרת
 30 הגמרא: והאידנא לשנייה פרסאי – וכדיום ששינו הפרסים את הילוך
 31 נהר פרת גם בחלקו שמן הגשר ולצד מעלה, אין מברך אלא הוואה
 32 את חלקו העובר מפי שבור – מהמקום שנקרא 'בי שבור' שנמצא
 33 אצל נהר פרת, ולעיל – ומשם ולצד מעלה. ורב יוסף אמר, שאינו
 34 מברך אלא אם רואה את חלק הנהר העובר מאיהי דקירא ולעיל –
 35 מהמקום הנקרא 'איהי דקירא' ולצד מעלה.
 36 שמועה נוספת אודות ברכת הראייה על הנהרות: ואמר רמי בר
 37 אבא, הוואה את נהר הגליל [הדקל] אנשרא דשביסתנא – בחלקו
 38 העובר מהגשר הנקרא גשרא דשביסתנא ולצד מעלה, אומר ברוך
 39 עושה מעשה בראשית, כדן הוואה נהרות, כי משם ולמעלה לא
 40 נשתנה מקום הילוכו מעולם.
 41 אגב שדברה הגמרא על נהרות פרת וחדקל [דגלת], מבארת את
 42 שמותם. שואלת הגמרא: מאי – מהו הלשון דדקל. משיבה הגמרא:
 43 אמר רב אשי, שמימיו תדון – חריפים, כלומר שטעמם משובה,
 44 וקלון הם וטובים לשתייה שאינם מכבידים על הגוף. שואלת הגמרא:
 45 מאי – מהו הלשון פרת. משיבה הגמרא: שמימיו פרון ורבין, כלומר
 46 שמימיו מתרבים מעצמם, ואינם צריכים מטר.
 47 ואמר רבא, האי דחריפי פני מחווא – הטעם שבני מחווא חריפים
 48 הם, הוא משום דשתו מאי דגלת – ששותים את מי החדקל. והאי
 49 דגחורי – והטעם שאדומים הם, הוא משום דמשמשי בימקא –
 50 שמשמשים מיתנם ביום, ולכן הבנים הנולדים להם אדומים
 51 כאדמומית היום. והאי דניידי ענייהו – והטעם שענייהם נדות
 52 ונעות, הוא משום דדיריו פבית אפל – שדרים בבתיים אפלים שאין
 53 בהם חלונות.
 54 שנינו במשנה (לעיל ד.ד.) על הגשמים כו' אומר ברוך הטוב והמטיב.
 55 מקשה הגמרא: וכי על הגשמים הטוב והמטיב הוא מברך, והאמר
 56 [והרי אמר] רבי אבהו (תענית ה), ואמרי לה במתניתא תנא – ויש
 57 אומרים שדבר זה שנינו בברייתא, מאימתי מברכין על הגשמים,
 58 משניצא חתן לקראת פלה – משעה שיתרבו ויתקבצו הגשמים על

1 אֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁחַיֵּינוּ וְקַיִמָּנוּ, עַל שְׁלוֹ וְעַל שְׁלֵךְ חֲבִירוֹ – ועל טובה
 2 שהיא טובה לו ולחבירו, הוא אֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב.
 3 מקשה הגמרא: וְכֵן הֵיכָא דְלִית לְאַחֲרֵינָא בְּהַדְרִיה – וכי כל מקום
 4 שאין אחרים שותפים עמו בטובה, לא (–אינו) מְבַרְךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב,
 5 וְהַתְנִיא – והרי שנינו בברייתא, אָמְרוּ לִיה שִׁילְדָה אֲשֶׁתוּ בֶן זָכָר,
 6 אֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, אף שלידת בן זכר היא טובה רק לו.
 7 מתרצת הגמרא: הָתָם נָמִי – אף שם בלידת בן זכר אין הטובה רק לו,
 8 דְאִיכָא אֲשֶׁתוּ בְּהַדְרִיה – שכן אף אשתו שותפה עמו בטובה זו, דְנִיחָא
 9 לָהּ בְּזָכָר – שאף היא מרוצה בלידת בן זכר.
 10 הגמרא מנסה להביא ראיות שאין צריך שיהיו לו שותפים בטובה כדי
 11 לברך הטוב והמטיב. אומרת הגמרא: תָּא שְׁמַע – בא ושמע ראייה
 12 לדבר מברייתא, מֵת אָבִיו וְהוּא יוֹדֵשׁוּ – בשרוהו שמת אביו והניח
 13 נכסים והוא יורשם, בְּתַחֲלָה אֹמֵר בְּרוּךְ דִּיין הָאֲמַת, וְלְבִסּוּף –
 14 ואחר שבירך דיין האמת, הוא אֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, על
 15 בשורת הירושה, הרי שאף שירושת אביו היא טובה רק לו, מברך
 16 הטוב והמטיב. דוחה הגמרא: הָתָם נָמִי – אף שם בירושת אביו, אין
 17 זו טובה רק לו, כיון דְאִיכָא אַחֵי דְקָא יִרְתֵי בְּהַדְרִיה – שיש לו אחים
 18 שיורשים יחד עמו.
 19 אומרת הגמרא: תָּא שְׁמַע, שנינו בברייתא, שִׁינוּי יֵינן – מי שבירך על

20 היין ברכת בורא פרי הגפן, והביאו לו יין שיש לו טעם אחר, בין אם
 21 הוא גרוע יותר ובין אם הוא משובח יותר, אֵינן צָרִיךְ לְבָרַךְ עוד פעם
 22 על היין ברכת בורא פרי הגפן, אבל שִׁינוּי מְקוּם – אם בירך בבית
 23 אחד, והלך משם לבית אחר, צָרִיךְ לחזור ולְבָרַךְ.
 24 וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵף פֵּר אָפָא אָמַר (–בשם) רַבִּי יוֹחָנָן, אַף עַל פִּי שְׂאֲמָרוּ
 25 שעל שִׁינוּי יֵינן אֵינן צָרִיךְ לחזור ולְבָרַךְ ברכת הנהנין, אָבָל אם הביאו
 26 לו יין משובח יותר מהיין הראשון, אֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, הרי
 27 שגם על טובה שאינה רק לו, מברך הטוב והמטיב. דוחה הגמרא:
 28 הָתָם נָמִי – אף שם בשינוי יין, אין זו טובה רק לו, כיון דְאִיכָא בְּנֵי
 29 חֲבוּרָה דִּשְׁתוּ בְּהַדְרִיה – שיש עוד בני חבורה ששותים יחד עמו.
 30 שנינו במשנה (לעיל נד): בְּנֵה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה בְּלִים חֲדָשִׁים וכו' אומר
 31 ברוך שהחיינו.
 32 הגמרא דנה אם צריך לברך גם כשיש לו כבר כלים כאלו: אָמַר רַב
 33 הוֹנָא, לֹא שָׁנוּ – לא נשנה דין זה שהקונה כלים חדשים מברך
 34 שהחיינו, אֲלָא כְּשֶׁאֵין לוֹ כלים בְּיֹצֵא בְּהֵן (–כמו הכלים שהוא קונה
 35 עכשיו), אָבָל אם יֵשׁ לוֹ כלים בְּיֹצֵא בְּהֵן, אֵינן צָרִיךְ לְבָרַךְ, כיון שאין
 36 הנאתו מרובה בקנייתם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילוּ אם יֵשׁ לוֹ כלים
 37 בְּיֹצֵא בְּהֵן שִׁנְפְּלוּ לוֹ בִירוּשָׁה, אם הוא לא קנה מעולם כלים כאלה,
 38 צָרִיךְ לְבָרַךְ, כיון שנתחדש אצלו דבר בכלים אלו, שרק אותם קנה.